

ALEĆ (562) *cn i pt*

cn (553), *pt* (9).

aleć (552), **aleciem** (2) *BierEz* N4, *ForCnR* Av, *aleć a. aleciem* (8).

aleć (479) [zapisy: *aleć* (460), *alec* (14), *alecz* (5)], *aleć a. alecz* (81) [zapisy: *alecz* (31), *aleć* (24), *alecz* (3), *alecz* (2), *alecz* (2)].

a oraz e jasne, drugie e w aleciem prawdopodobnie pochylone.

Sł stp notuje, Cn s.v. ale, Linde XVII w. s.v. ale.

I. Spójnik (553) :

1. Łączy składniki, wypowiedzenia lub grupy wypowiedzeń wskazując na zachodzący między nimi stosunek przeciwstawny; *autem, et, porro, sed, vero, verum* *Vulg* (477) :

A. Treści członów szeregu przeciwstawnego wyłączają się (32) :

a. Pierwszy człon zaprzeczony, drugi twierdzący (28) : *WujJud* 240v; Czy Grékóm tylko wolno pogrzebionym wftawác? Aleć iednáka wšytkim śmierć/ á nie ma wrotu *GórnTroas* 33; *WujNT* 2.*Cor* 1/18.

Połączenia: »aleć i«: A nie rozumiey ábyć to tylko ku Apofthołom rzekł/ áleć y ku nam wšytkim wiernym fwoim *RejPos* 109.

»aleć owszem«: A iákifz tho ciężki zakon proźę cie? á iákafz tho niewola? Nie zakonci to/ nie niewolać to/ áleć to owłzem rołkofz á krotofilá *RejZwierc* 256v.

»nie ... aleć« (21): Ktorzy fie w łákomftwo vdádzą Nigdy łobie nie vgodzą: Aleć ná tym bárzo trácą *BierEz* 13v (2); *OpecŻyw* 75v; *RejKup* k8v; *Leop Iac* 3/15; *BibRadz Luc* 1/56[60] (3); *BielKron* 209; *RejAp* 6v; *HistRzym* 16; *RejPos* 88 (4); *RejZwierc* 144v; *BudBib Tob* 4/20; *SkarJedn* 360; Nie Moyzełzci wam dał chleb z niebá: áleć Oćiec moy dáie wam chleb z niebá prawdziwy. *WujNT Ioann* 6/32 (3).

»nie ... nie ... aleć« : *RejZwierc* 256v *cf* »aleć owszem«.

»nie tylko ... aleć« (2): Nie tylko to od ćiebie wdźięcznie przyymuiemy/ áleć zá to tobie bárzo dźiękuiemy *OrzQuin* M; y nie tylko żeby mieli o Auctyi myślić Familyi ich alec staraia się iakoby ia deprimerent *ActReg* 5.

b. Pierwszy człon twierdzący, drugi zaprzeczony (4) :

Połączenie: »aleć nie« (4): iż Othoman trochę muru obálił około nas/ áleć fercá nášzego mam zá tho nieobáli *BielKron* 249v; *SarnUzn* B8v; A ták iednoć nas ftráfzy tá obłudá [...] áleć nam nic nie wczyni *RejZwierc* 178; *WujJud* 222v.

B. Treści członów przeciwstawiają się sobie (371) : Dźiękuiemyć z dobrej rády: Aleć fie to nam nie godzi *BierEz* H4 (10); *OpecŻyw* 167 (4); *ForCnR* A2v; *WróbŻołt* ssv; *RejPs* 164; *RejRozpr* K (2); *RejJóz* B6v (6); *RejRozm* 400; Bom ya Doctorem niebywał Alećzim [!] go pierwey zbywał Barzo bych theraz rad wydział *RejKup* q3v (28); wiele ófobie tak rozumieć/ że by tem byli/ alec niefą i łami się zdrádzaia. *MurzHist* P2 (3); Oto fzatán domágál się podśiać wás iako pżęnicę/ alemći ia prośił za tobą *MurzNT Luc* 22/32 (2); *BielKom* E5v; *LubPs* ff2 (3); *KrowObr* 198 (10); A wšytkim iáko cukier thá [swawola] bárzo fmakuie/ Aleć w niey wilcze łyko ktho práwie fkołztaie. *RejWiz* 101 (10); *Leop Tob* 12/19; *OrzList* d3; *RejFig* Ee2 (3); *RejZwierz* 30 (3); *BibRadz* 2[4].*Reg* 18/20 (9); *OrzRozm*

K2v (5); iefzczęć nádęty nową fęktą/ áleć czás przydzie iżęć fie s czytánia obaczy. *BielKron* 160v (2); *KochSat* A4; *OrzQuin* Lv; *SarnUzn* C3; *SienLek* 25 (3); *RejAp* 78v; *GórnDworz* Q8; *HistRzym* 18v; *RejPos* 128 (3); *GrzegŚm* A2v (3); O fthłukłci on mnie iednego/ áleć mu ia ich pewnie fthłukę thrzech. *RejZwierc* 72v (5); *WujJud* 215 (4); *BudBib* 3.Esdr 4/38; *CzechRozm* 252v (8); *PaprPan* [Gg]4v (7); *ModrzBaz* 136 (4); *CzechEp* 43 (6); *GórnRozm* H2v (2); *KochSz* B; *WisznTr* 7 (2); Poprawdźie mi nie práwie źle ferce tuźyło. Alećiem bárzo nagle wypadł z téy nádźieie *KochPieś* 14 (2); *KochSob* 58; *PudlFr* 12; *PaprUp* F3; *ActReg* 143; *GórnTroas* 46; *WyprPl* Bv; *LatHar* 139 (3); *WujNT Luc* 10/42 (26); *SkarKaz* 489b; *WitosłLut* A4v; *KlonKr* E4v; *PaxLiz* E3v (3).

Połączenia: »aleć jednak« (2): wieleby powiedác: áleć to iednák ná krotce powiedam *OrzRozm* Lv; *RejZwierc* 39.

»aleć przedsię« (7): boże day to/ ábyś tákowá wiárę miał/ [...] Aleć ia przed fię temu niewierzę/ ábyś ták/ iáko piźfelz o Mfzey thrzymác miał *KrowObr* 187v; *BielKron* 256v; *RejPos* 311; *RejZwierc* 49v; *CzechRozm* 170v (2); *PudlFr* 63.

»aleć wźdy« (3): A iuż ále rádniey zginę/ Za po śmierći odpoczynę: Aleć wźdy nie odpoczywał/ Y po śmierći nędzę ćierpiał *BierEz* R2v (2); *RejWiz* 76 cf »acz ... aleć wźdy«.

»acz(ci) ... aleć« (19), »acz ... aleć wźdy«: ácz íą tu gotowi Niektorzy dáć hołd Krolowi: Aleć ia tego nie rádźę *BierEz* F; *RejJóz* P8v; *RejRozm* 402 (2); *RejKup* g4 (4); *RejWiz* 76v; *BibRadz* 2.Mach 8/18; *BielKron* 242v; *RejAp* 24; iż áczem wielkiey pracy vźył á wielkiey trudności v Oycá íwego/ álemći iuż przeiednáł ten márny vpádek twoy *RejPos* 168 (2); *HistLan* F5v; *RejZwierc* I15v (3); *BudBib* 2.Mach 7/9; *ModrzBaz* 4v.

»aczkolwiek ... aleć« (2): Aczkolwiek to był w dobry obyczáy Konfťántyn wielki vcźynił/ [...] áleć ínadź [...] by byli ná rownieyńzym zoftáli/ nie byłoby nigdy íporow żadnych *BielKron* 183 (2).

»chociaj ... aleć«, »chociáj ... aleć przedsię«: *RejAp* 149v; Bo wiedz chociaj y thy nic do fiebie nie baczyfz/ áleć przedfię o tobie ízemrzá *RejPos* 311.

»chociaż ... aleć« : chociaż fię poftáwká zwierzchowná [...] zá tákie vprzedác chcá przed ludzmi [...] Aleć ie Bog iuż wrychle odkryie *CzechEp* 50.

»choć ... aleć«:Bo náłz Woyfki choć widziłz zdać fie ták ípokoyny/ Aleć lepiey rozumie zwłáfczázá koło woyny *PaprPan* Sv.

»wprawdzie ... aleć«: Vprzikrzel fie wam bel wprawdzie wpifaniu íwem [...] alec mu to podobno przifzlo belo zgniewu *PaprUp* Ov.

a. Człón drugi zawiera zastrzeżenie, ograniczenie dotyczące treści członu pierwszego (114) : *BierEz* Ov; *ForCnR* D3 (2); *RejRozpr* B3v (2); Bracia oddaiá Iozępha kupczowi Owofz gi małz alecz fie/ teraz skaził w nędzy *RejJóz* Bv (3); *RejRozm* 396; A wślytkos każełs cziť Pauie [!]/ Aleć to długe Kázanie *RejKup* aa3v (7); *KromRozm I* G (2); Abowięmći się wźyśtko s ftać muśi aleć iefzcze nieieft (*marg*) wśzakże nie iuż (–) koniec *MurzNT Matth* 24/6 (4); *KromRozm II* kv; *BielKom* G4v; Yefli práwi kto chce być Bifkupem álbo kápłanem/ dobregoć fie dopyera. Aleć potrzebá áby kápłan żadney winy do fiebye nye znał. *GliczKsiąż* 06 (3); *KrowObr* 16v (7); *RejWiz* A8v (4); *BibRadz Eccle* 7/13 (4); *OrzRozm* Lv (4); *BielKron* 27 (6); *OrzQuin* D (2); *SienLek* 32v; *RejAp* 180v (2); *RejPosWiecz*³ 98; *HistLan* Dv; A wśzákoż y ćić pothyiá/ áleć íście nie przyrodzoná tłuftościá. *RejZwierc* 61v (3);

BielSpr 28v (4); *WujJud* 45v (7); A iełliby łye téż w Stáwie nie chćiały dobrze mnożyć: Thedy by ie musiał łádzić. Aleć to rzadka/ áby łye Szczuká nie miála w Stáwie trzéc. *Strum Qv*; *CzechRozm* 166v; *ModrzBaz* 74 (6); *SkarŻyw* 567; *CzechEp* 62 (5); *NiemObr* 22; *KochFr* 72; *GórnRozm* A4v; *KochSob* 57; *BielRozm* 7 (2); *PaprUp* H2v (2); *WujNT* 470 (9); *CiekPotr* 33.

Połączenia: »aleć jedno«: Prawdác iełt/ że y Krole piłmo Boże Páłterzami zowie. Aleć iedno te łą prawdziwe owieczki Boże/ ktore iednego Páłterzá Rzymkie0 łłucháią *WujJud* 18v.

»aleć przedsię«: á bronili łpołem Ieruzálem [...] áleć go przedię źle włtrzegli/ bo Zołdan wzięł Ieruzálem nie walcząc *BielKron* 346.

»aleć wždy« (3): *BierRozm* 5; *OrzRozm* B2v; iáko tu w Polłzce v nas moze y wtorą y trzeciá ieść/ á zwłázczá ktho zwyczáy ma. Aleć wždy iedná á prołta potráwá zdrowłza. *SienLek* I3v.

»acz ... aleć«: Acz iełt panu włzytko wolno Aleć nas tak skarał łmolno *RejJóz* B7v.

»aczkolwiek ... aleć«: ACzkolwiek wiele iełt ijnych mędrzców/ [...] ktorzi o Szczeńciu a o Fortunie ludłkie pífali/ aleciem nic tak gruntownie iáko ninieyłłá Hıłtorıá [...] ogarnęła. *ForCnRWiet* Av.

b. Między członami szeregu przeciwstawnego zachodzi stosunek przyzwolenia (13) : baczeńć chytróść twoię/ Aleć łie wilku ćiebie nie boię. *BierEz* K2 (2); *BibRadz Luc* 13/27; *PaprPan* Aav; *PaprUp* A3; łuzem ia nie z iednego iadł mącznego woru/ Aleć włzytko chłéb á chleb *WyprPl* A3.

Połączenia : »aleć przedsię (przecie)« (2): *RejZwierz* 140v; Mali się prawda rzéc y Lubowłie y tych co tam sąm Boze się pozał, alec przecie wolę ie tam widzic niz vKalıfza *ActReg* 54.

»aleć wždy« (2): Y słtáło się iáko koń chćiał/ Aleć wždy ná tym nie wygrał. *BierEz* Ov; *KrowObr* 146v.

»acz ... aleć« (2): Aczem zato niemáło dał Alećz mi njcz tego nie żał *RejKup* t7 (2).

»chociaż ... aleć«: Choćiażby łię theż włzyłcy zgorłzyli/ áleć ia nie. *BibRadz Mar* 14/29.

C. Treści członów szeregu przeciwstawnego zostają zestawione celem uwydatnienia zachodzących między nimi różnic (42) : *BierEz* C4 (7); *BierRozm* 20 (2); Łaczońć tobie zes męłzczyżna Aleć mnię tą łmętna blizna do łmierć łie nıa żagoi *RejJóz* B7; *RejKup* v7 (3); *LubPs* K2v (3); *Leop Prov* 6/26 (2); *BibRadz Prov* 2/22 (9); *SienLek* 3v (2); *GrzepGeom* O3v; *GrzegŚm* 39; Owa włzyłcy chwálili zacny rozum iego [...] Aleć Zyęciom y pániám nie było to śmiełzno *HıłLan* F2; *WujJud* 173v; *WujJudConf* 246; Ty łam trwałz ná wieki/ áleć my wiecznie giniemy. *BudBib Bar* 3/3 (2); *NiemObr* 90; *KmitaPsal* A4; łamćı was krzćıl wodą/ áleć on was bęđzie krzćıl Duchem łwiętym. *WujNT Mar* 1/8 (4).

D. W treści członów szeregu przeciwstawnego występują równocześnie elementy wspólne i różne (32) :

Połączenia: »aleć i« (28): *RejRozm* 392; *RejKup* v2; *GliczKsiąż* P8v; Boć w Izááku bęđzie tobie wezwano náłienie. Aleć y łyná łłuzebnice/ rozkrzewię w narod wielki *Leop Gen* 21/13; TYch przodkowie w łwych cnotach/ by Anyeli byli/ Aleć y potomkowie łfće nie zelzyli. *RejZwierz* 62v (4); *OrzRozm* H; *BiałKat* 273v; *RejZwierz* 61; *RejPosRozpr* c3v; *PaprPan* X3; ktory co zacł był łwıádczą Hıłtorıcy [...] áleć y iego *decretales epistolae*. *CzechEp* 42 (9); *ReszList* 177; *LatHar* 153; *WujNT Act* 3/24 (4).

»aleć też« (2): Ciężek ćı iełt mnie moy łąsiad/ áleć też Mołkiewłki Litwie/ á Turek Polłzce z Wołochy y z Tátary nie lełszemi łą. *OrzRozm* T; *BielSjem* 4.

»aleć też i« (2): *SienLek* 30; bo iuż poborcá álbo iego piárze im może ná Woycie nawięcey wytárgowác á wyciągnąc to nawiętfze miłterftwo [...] Aleć też y Woyt [...] da czałem chytrym poborcą o ziemię. *RejZwierc* 39.

2. *Nawiazuje, wprowadza nowe treści albo przyłącza nowe zdanie do poprzedniego celem jego rozwinięcia, bez specjalnego uwydatniania stosunku przeciwstawnego; autem, et, sed Vulg* (76) : *RejRozpr* 12v; *RejKup* h5v (3); *KrowObr* 34v (5); *Leop* 1.*Petr* 4/7 (2); *BibRadz Eccle* 33/16 (4); *BielKron* 420v; Aleć to ielzche wżitko początki/ pochwili Będzie tego podobno więcey *KochSat* A3v; *OrzQuin* R3 (2); *SienLek* 37v; A wierz mi żeć tu trzebá w tym pilności rużyć. Aleć to wżytká pilność fluchác rády tego *RejPos* 357v (3); *KuczbKat* 115; *RejZwierc* 113v (2); *RejPosRozpr* c; *CzechRozm* 56v (2); *PaprPan* Gg; *KarnNap* D; *ModrzBaz* 119 (3); (*marg*) Nikt nie może lepieey [!] Bogá oznaymić nád iego łámega oznaymienie (–) Aleć y tego niewiem ktoby też przeć miał/ że nam nie mógl nikt lepiey Bogá oznáymić/ iáko lię on łam oznaymił *CzechEp* 118 (7); *GórnRozm* H3 (2); *WerGość* 247 (3); *PaprUp* E; *GórnTroas* 62; *LatHar* 691; Wyłęcząc was z bożnic: Aleć przydzie godziná/ że wżelki ktory was zabiie/ mniemác będzie że czyni poślugę Bogu. *WujNT Ioann* 16/2 (10).

a. *Wprowadza wypowiedzenie przerywające tok wypowiedzi, zamykające ją albo zaznaczające przejście do innego tematu* (12) : Aleć ielzche nietylko tych náuk Dijabelfkich. Podzmy dáley do drugich. *KrowObr* 96 (2); *RejWiz* 169; *OrzRozm* N3v (3); *Mącz* 44a; O obronie przeciw temu [...] mowić będę. áleć to naprzod ná ty flowá tve powiádam *CzechRozm* 231v; *CiekPotr* 41; Aleć ono knam idzie/ rozmow zaniechaymy. *PaxLiz* B2v (3).

b. *Przyłączone zdanie ma odcień zdania wynikowego* (5) : Kazdemu kogo karzełz dawalż pociefzenie Aleć żadny nie wąpił acz w przygodach bywa *RejJóz* P6; Mamczy ya Prokuracia Aleć kogo fucho zmyią *RejKup* z8v (3); Niecháy mowi Aáron do Fáráoná [...] áleć ia zátwárdzę ferce iego/ y rozmnożę znáki/ áleć was nie wflucha. [*bibl. et non audiet vos Ex* 7/4] *BielKron* 29.

II. *Partykuła uwydatniająca* (9) : Aleć iuż mam dobrą mowę *BierEz* A3v (2); *RejJóz* K4; (*did*) Czart vyzrzawfy Plebana zarthuie. (–) Alecz owo wiere biezy *RejKup* h3v (2); áleć tu łęć/ rad vyzrżę iáko tu twoiá siekierá w ten łęć tráfi. *OrzRozm* K3v; Kárczmarká. Aleciem bárzo wygrála/ Beczka mi fie opukála *RejZwierc* 235d; *WerGość* 245; Aleć ia głupia byłá/ dawno fie nie poczuć *PaxLiz* C3v.